

I voor

1. Saaremaal, Valjala vallas asuvas Lööne soos toimusid 9. juunil 1946. aastal esimesed nn "sotsialistlikud talgud". Neist võttis osa ligi 800 noort, kes tulid kokku üle kogu Saaremaa. Talgutele ja sellele järgnenud talgupeole pühendas Debora Vaarandi pikema luuleteose "Talgud Lööne soos". Vähesed teavad, et selle luuleteosele põhinevad ühe väga kuulsa laulu sõnad. Millise?

2. Mis aasta? Ühe punkti saab, kui eksitakse ühe aastaga. Loetelu:

Londoni metroo avamisest möödus 50 aastat;

alustati Austraalia pealinna Canberra ehitust;

avati Lincoln Highway, esimene USA-d läbinud maantee (5454 km New Yorgist San Franciscosse);

R. J. Reynolds tutvustas kaubamärgi Camel all esimest sigaretipakki;

USA ajalehes New York World ilmus maailma esimene teadaolev ristsõna;

Nobeli kirjanduspreemia sai Rabindranath Tagore;

sündisid USA ametiühinguliider Jimmy Hoffa, Taani laevandusmagnaat Mærsk Mc-Kinney

Møller, USA kergetööstiklane Jesse Owens, surid Saksa leiutaja Rudolf Diesel ja USA pankur

J. P. Morgan.

3. Nimetage kirjanik, kes oma mullu avaldatud luulekogus kirjutab muu hulgas järgmised read:

Eestis on tänapäeval

ainult kaks head luuletajat

mina ja Doris Kareva.

4. Olümpialinna Sotši (algselt satše) nimi tuleb ... keelest ja see tähendab „suurt kuumust“.

Mis keelest?

5. Läbi ajaloo on kestnud meie vastasseis võimuga. Tuletagem meelde liiga pikki juukseid, liiga kitsaid pükse, bikiine, miniseelikuid jne. Mille kandmise aga keelas 23.08.1799 Peterburi pea-politseimeister imperaator Paul I käsul?

II voor

6. Millise linna kuulutas New Yorgis paiknev Blacksmithi instituut 2010. aastal maailma kõige saastunumaks linnaks? Linn paikneb Venemaal ning on jätnud 2. kohale Tšernobõli.

7. Saksa Demokraatlik Vabariik on ammu minevik, kuid seda meenutab senini Ernst Thälmann'i saar. Saar on u 15 km pikk ja 500 meetrit lai ning asustamata. Ta nimetati ümber 1972. aastal, Erich Honecker'i visiidi ajal, kuid see ei ole Saksamaa territoorium, nagu ajakirjanduslikud legendid kinnitavad. Mis riigile kuulub see saar?

8. See lind (whinchat, *Saxicola rubetra*) saabub Eestisse aprilli lõpus, mai alguses ning lahkub augusti teisel ja septembri esimesel poolel. Harva on üksikuid isendeid näha veel oktoobriski. Küsitav on väike, (varblasesuurune) ümara kehaga, pikkade saledate jalgadega, lühikese sirge sabaga kirju lind. Kehahoid on püstine. Isaslinnul on lai valge kulmutriip ja peenem valge vööt alapõsel, emaslinnu kulmutriip on heleruuge. Nimetatu on avamaastiku lind, eelistades väheste põdsastega hooldamata rohumaid, lagedaid nõmmesid ja rabasid. Võib kohata ka põdsastikes ja teede ääres, soos, raiesmikel, põldude ääres ning loopealsel. Nimetage lind.

9. Ruhnu saare ühiskond oli kuni II maailmasõjani tuntud oma kogukondlikkuse ja äärmise arhailisuse poolest. Milline oluline ühiskondlik hoone on 1930-ndatel aastatel Ruhnus tehtud pildil?

10. Selle mehe arvates tulid paljud ühiskonna hädad alkoholist ja vähesest haridusest. Baptisti jutlustajana ning kunstislerina asus ta lahendust otsima. 5. juulil 1841 viis ta ühe shillingi eest 500 karskuse pooldajat rongiga Leicesterist Loughboroughi ja tagasi. 1845. aastal organiseeris ta esimese kommertsreisi Liverpooli. Reisiga käis kaasa 60-leheküljeline reisijuht. 1851. aastal viis ta 150 000 inimest Londoni maailmanäitusele. Kes oli see tänapäeva massiturismi esiisa?

III voor

11. Mis on oniomaania?

12. Küsitava (sünd 10.03.1966 Rakveres) kohta kirjutati enne tema Eesti isikunäitust nii: «Ta on kunstis iseõppija, aga kuulsad klassikutest eeskujud on temagi kunstiteed mõjutanud. Claude Monet ja Vincent van Goghi kõrval on suureks eeskujuks ka Mark Rothko, kes vaatlejat vaid mõne sügava värviga lummab.» Kelle maal?

13. Mis raamatust on pärit see katke ning kes on autor? Ainult autori nimi või pealkiri annab ühe punkti.

«Piinamisi on mitmesuguseid. Kui murti sisse doktor Hasselbacheri laboratooriumi, siis võib-olla piinati...»

«Kunagi ei tea, mida asjaarmastajad teha võivad. Politseil polnud sellega tegemist. Doktor Hasselbacher ei kuulu piinatavate klassi.»

«Kes siis kuuluvad?»

«Minu kodumaa ja kõigi Ladina-Ameerika maade kehvikud. Kesk-Euroopa ja Ida maade kehvikud. Teie heaoluriigis pole kehvikuid, järelikult te ei kuulu piinamisele. Näiteks võib Kuuba politsei käituda nii karmilt, kui ta parajasti vajalikuks peab, Ladina-Ameerika ja Baltimaade emigrantidega, aga mitte külalistega teie maalt või Skandinaaviast. See on mõlema poole instinktide küsimus. Katoliiklased on piinatavamad kui protestandid, ja täpselt samuti on nad ka kuritegelikumad. Näete, mul oli õigus selle tammiga, ja nüüd löön ma teil viimase nupu ära.»

14. Mis riikide vaheline mäng jalgpalli MMi finaaltourniiride ajaloos toimus suurima hulga pealtvaatajate ees?

15. Kuulete instrumentaalpala «Mäluäng». Mis ansambel?

IV voor

16. See omapärane kiskja (lad. gulo gulo – sõnasõnalises tõlkes 'õgard õgard') on ajalooliselt mammutite ja koopakarude kaasaegne. On oma sugukonna suurim – 9 – 20 kg, kere pikkus 70 cm kuni meeter. On valdavalt pruuni karva, kuid tema külgedel jookseb kuklast sabani kollakas vöö. Heledaid laike leidub ka looma rinnal, koonu katab aga tume mask. On levinud nii Euraasia kui ka Põhja-Ameerika põhjaosa metsavööndis kui ka metsatundras. Üksiku isase jahiterritoorium võib ulatuda kuni 3000 ruutkilomeetrini. On kõigesööja, kuid eelistab eelkõige raipeid, linde ja pisiimetajaid. Vajaduse korral võib kallale tungida ja murda ka suurimetajaid. On ohtlik ka inimesele. On üks väheseid loomi, kes ei tunne mingitki respekti inimese ees. Teda ei õnnestu vangis kodustada isegi mitme põlvkonna jooksul ning ta võib olla looduses äärmiselt agressiivne inimese vastu ilma igasuguse põhjuseta.

17. Kes on pildil?

18. 25. Mis või kes on inspireerinud tuntud Hollandi maalikunstnikku Rembrandt'i niivõrd, et ta on pühendanud sellele tervelt 64 oma maali?

19. Suveperioodil moodustab Eesti karude toidust olulise osa - nimelt toidumahust 15% ning toiduenergiast 26% Mis või kes?

20. Franz Josef Haydn'i 45., lahkumissümfoonia lahkuvad orkestri liikmed kontserdi kulgedes järk-järgult lavalt. Millised mängijad ja instrumendid jäävad sümfoonia lõppedes lavale? 2 punkti annab orkestrantide arv ning nende pillide nimetamine.

V voor

21. Nimeta viies, puuduolev nimi, kes on ka neist tuntuim! Guy Francis De Moncy Burgess, Anthony Frederick Blunt, Donald Duart Maclean, John Cairncross, ...

22. Lennukompanii Northwesti piloot Bob Plath oli väsinud ühest pidevast tegevusest ja seepärast asus ta oma garaažis nokitsema. Tulemuseks oli üks väljatöötatud ese, mille turustamiseks asutas ta kompanii TravelPro. Aasta oli siis 1989. Nimetage see ese.

23. Kes on pildil?

24. See Prantsuse aadlik ja ohvitser sündis 1611. aastal, 1632. aastal astus ta sõjaväkke ning sai 1652. aastal leitnandi aukraadi. Louis XIV omistas talle krahvi tiitli, ta oli Lille'i kuberner ning ta langes 1673. aastal Maastricht'i lahingus hollandlaste vastu. Vastupidiselt üldisele eksiarvamusele ei omistatud talle kunagi Prantsuse marssali tiitlit. Küsime ohvitseri perekonna- või täpsemalt õeldes suguvõsanime.

25. 12.08.1851 patenteeriti Ameerika Ühendriikides mehhaaniline aparaat, mis muutis omal moel maailma ning mida on nimetatud tarbimisühiskonna ettekuulutajaks. Aparaadiga väljatöötamiseks kulus konstruktoril 10 päeva; selle ühe eksemplari hind oli 100 USD, mis korvas kogu tootmiskäivitamise ning võimaldas seeriaeksemplaride hinna lasta 10-le USD-le. Toote jaemüügis kasutati esimest korda olulist uuendust, nimelt järelmaksu. Leiutaja ise teatas, et mehhanism ei huvita teda "isegi poole krossi eest", teda huvitavat vaid krossid. Mis aparaadiga on tegu?

VI tsiklivoor

26. ... oli USA iseseisev mootorrattatootja aastatel 1901-22, misjärel võttis firma üle kuulus Indian. Hoopis lühemat aega (1909-15) tegutsenud USAs mootorrattatootja Flying ... oli aga tuntud kui mitmete tehniliste lahenduste näiteks käigukasti ja elektrilise käiviti arendajana. Sama nime kannab muide ka üks Euroopa poliitik.

27. Kes on pildil?

28. See ettevõtte (asutatud 1929) on eeskätt tuntud kui mootorrattaste valmistaja, ent on Teise maailmasõja eel ja järel valmistanud väikeses koguses ka autosid. Pildil on DKW-l põhinenud mudel Minor. Mis firma?

29. «Jurjevi jalgratta seltsi võidusõidul näituse pühapäeval tõi hr. Schümann Tallinnast ka motoriga jalgratta ette, mille masin 4 1/4 puuda raske on. See ratas sõitis 1 versta 1 3/4 minuti sees ära, kus juures aga näha oli, et ta sõitjat kaunis tubliste raputab.» (Olevik nr 36, 1895) Nii sündis esimene mootorrattaga püstitatud kiirusrekord Eestis. Millise kiiruse saavutas kirjeldatud «mootoriga jalgratas»? (+/- 5 km/h annab 2 punkti)

30. Saaremaal elav kunstnik ja tsiklifänn on ühendanud oma iseloomulikult mahlaka naivistlik-karikatuurse joonega maalid ning põrisevad kaherattalised. Tema ehitatud ja kujundatud mootorrattast Põhjakonn on eksponeeritud mitmel motoüritusel ja –näitusel. Kes?

VII voor

31. Tuntud lasteraamatute kangelased tegutsevad üsna sageli linnades, mis on ka päriselt olemas. J.K. Rowlingi «Harry Potteri» lugude sarja tegevus toimub näiteks tihti Londonis. Astrid Lindgreni loodud Katuse-Karlsson ja Väikevend elavad Stockholmis. Ka Annie M. G. Schmidti kuulsa väikese tinistaja Viplala lugudes mainitakse põgusalt, kus tegevus aset leiab. Nimetage see linn.

32. Maksud tulevad ja lähevad, kuid suures osas jäävad. Esimese Eesti vabariigi ajal olid kasutusel nii jalgratta-, raadio-, kui ka maiustusemaks; meie küsime aga – mida maksustati ennesõjaaegse Eesti vabariigi perioodil läbikäigumaksuga?

33. Kremliis paiknev tsaar-suurtükk on valatud pronksist 1586.a ja kujunenud üheks Vene riigi vägevuse sümboliks. Ajalooliste pärimuste kohaselt on suurtükist pärast valmimist tulistatud vaid korra – nimelt 1606. aastal, kui torust tulistati lääne suunas välja... Mis?

34. Meedias on palju juttu olnud Tšiili kaevuritest, kes istusid lõksus 622 meetri sügavusel. Maailma sügavaim kaevandus asub aga 3,9 kilomeetri sügavusel. Mis riigis see kaevandus asub ja mida seal kaevandatakse?

35. Läänemaal paiknenud Väike-Rõude mõis rajati arvatavalt 16. sajandi lõpul. 18.-19. sajandil kuulus mõis von Stackelbergidele, kes rajasid suurejoonelise peahoone koos abihoonete kompleksi ning pargiga – nii et mõisa kutsuti "Läänemaa pärliks". 1. Eesti vabariigi ja nõukogude perioodi jooksul käis mõis alla ning lagunes; lõpetades 1970. aastail kolhoosi ühiselamuna. 1979. asustati viimased kolhoosnike pered mõisast kiirkorras ümber ning mõis põletati. Mis oli selle põhjuseks?

VIII voor

36. Selle eseme eelkäijaid tunti juba Mükeene kultuuris 14. sajandil e. Kr. Tänapäevase kuju andis sellele USA leiutaja Walter Hunt (patent 1849. aastal). 1970ndate teises pooles hakkas seda aktiivselt kasutama üks tol hetkel tõusutrendis olnud subkultuur. Mullu Indoneesia Paapuat külastanud rännumees Hendrik Relve viis just neid esemeid korowai hõimu liikmetele kingituseks. Millest on jutt?

37. See (hasart)mäng oli keskajal erandina lubatud nii kloostrites kui usukogukondades, kus teda mängiti jumala kiituseks. Mäng on tuntud ja piirkonniti populaarne ka tänapäeval. Mis mäng?

38. Valdeko Vende toob oma raamatus „Tallinna kohvikud“ välja Eesti kohvikukultuuri esmamainimise aja, kohvikupidaja nime ja linna. Aasta oli siis 1697. Nimetage see Eesti linn ja kohvikupidaja nimi. Ka praegu tegutseb Eestis selle kohvikupidaja nimeline kohvik.

39. Balti riikide õhuturve sai alguse 2004.a. ning on olnud sellest ajast pidevalt Venemaa-poolse propagandakampaania märklauaks. Samas on õhuturbemissiooniga seoses puhkenud vaid üks diplomaatiline skandaal, mis õnnestus tõsi küll juba eos summutada. Skandaal oli seotud ühe riigi käiseembleemidega, kus Vene karu küünitab Balti riikide järele (pildil) ning sundis selle riigi esindajat Vene NATO esinduselt vabandust paluma. Milline on see "poliitiliselt mittekorrektne" riik?

40. Helilooja

IX voor

41. Kunstnik?

42. Seda mereala Eesti rannikul läbib ajalooline meretee. Purjelaevanduse ajastul oli liiklus seal äärmiselt aktiivne, kuid seda ala loeti niivõrd ohtlikuks, et sinna sisenedes tuli vähemalt alates keskajast lugeda meisisalvet. Viimase ladinakeelsest nimest – Paternoster, said nime piirkonnas paiknev väikesaar ja majakas. Paternoster kui kohanimi oli käibel veel 1930. aastateni, saksakeelsetel kaartidel aga tänini. Mis mereala?

43. Mullu lahkus meie hulgast kirjanik ja tõlkija (27.04.1924 – 4.08.2010), kelle loominguhulka kuuluvad muu hulgas romaanid «Unistused ei sure», «Päikesevanker» ja «Ripsmetušš». Tõlkijana on ta eestindanud Vassili Jani kuulsat triloogia mongolite vallutustest («Tšingis-khaan», «Batu-khaan», «Viimase mere»), aga ka näiteks 1968. aastal Loomingu Raamatukogus ilmunud Vaclav Haveli näidendi «Teade». Kes?

44. 03.10. 2010 meenutas ennast Euroopale I maailmasõda ning sai samal kuupäeval oma n.õ juriidilise lõpu. Mis juhtus?

45. Kirjandustegelane pildil?

Vastused

1. Saaremaa Vals
2. 1913
3. Wimberg (Jaak Urmet)
4. Tšerkessi ehk adõõgi (adõgee) keelest
5. bakenbardide
6. Norilsk, Krasnojarski krais
7. Asub Kariibi meres Cazonas'i lahes ning on Kuuba territoorium.
8. Kadakataks
9. Ruhnu vangimaja
10. Thomas Cook
11. kr k onios müüdav pluss mania hullumeelsus ehk siis haiguslik ostuhimu, shopoholism, ostusõltuvus
12. Tennisist Andres Võsand
13. Graham Greene'i „Meie mees Havannas“.
14. Brasiilia ja Uruguai 1950. aasta MMi finaalis. Mängu jälgis Rio de Janeiro Maracana staadionil 199 850 pealtvaatajat, neist piletiga 173 850. Uruguai võitis 2:1
15. VSP Projekt
16. Kaljukass ehk ahm
17. Marie Under ja Artur Adson 1976. aastal Rootsis haiglas
18. Tema ise, tegu on autoportreedega
19. Sipelgad
20. 2 viiulit
21. Harold Adrian Russell Philby, ka Kim Philby (eluaastad 1912–88). Nn Cambridge'i viisik oli Nõukogude luure poolt 1930ndatel Cambridge'i üliõpilaste seast NLi huvides poliitilise ja sõjalise info hankimiseks värvatud agentide ühisnimetus. Kolme aastakümne jooksul reetsid Philby, Burgess, MacLean, Blunt ja Cairncross Lääne saladusi venelastele.
22. Plath oli väsinud kohvri tassimisest, ta kruvis kohvrile rattad alla ehk siis ratastega kohver
23. Ronald Reagan
24. Charles Ogier de Batz de Castelmore, Comte d'Artagnan ; Louis XIV musketäride kaptenleitnant ning Alexander Dumas musketäri lugude prototüüp
25. Õmblusmasin (Isaac Singer)
26. Merkel
27. Kevin Schwantz (1993. aasta 500-kuubikuliste maailmameister)
28. Jawa
29. 36,57 km/h
30. Erki Evestus
31. Amsterdam
32. Käivet. Tänapäevases mõttes käibemaks.
33. Vale-Dmitri I (Grishka Otrepjevi) surnukeha jäänused
34. TauTona kullakaevandus Lõuna-Aafrikas
35. Kinokunst. Mark Soosaare filmigrupp leidis oma "Jõulud Vigalas" filmides, et V-Rõude mõis sarnaneb Vigala mõisaga ning see põletati filmivõtete käigus.
36. Haaknõel
37. Domino. Domino Gratias – Issanda kiituseks v "Benedicamus Domino" – õnnistagu meid jumal
38. Narva kohvimajas, mida pidas keegi Kehrwiieder, torkas itaalia tantsuõpetaja Du Thillier mõõgaga inglise kaupmeest Hoyle.
39. Saksamaa, Luftwaffe Jagdgeschwader 71 "Richthofen"

40. 20. sajandi üks tuntumaid heliloojaid Philip Glass
41. Inglise maastikumaali üks tähti John Constable (1776-1837). Näitus oli 2010. aastal KUMU-s.
42. Suur Väin
43. Leo Metsar
44. Saksamaa lõpetas Esimese Maailmasõja reparatsioonide maksmise
45. Lord Byron